

INTELLECTUELE, INDUSTRIËLE EN COMMERCIEËLE EIGENDOM

Intellectuele eigendom verwijst naar het geheel van exclusieve rechten die zijn toegekend op intellectuele scheppingen. Er kunnen twee categorieën worden onderscheiden: industriële eigendom – waaronder uitvindingen (octrooien), merken, tekeningen en modellen van nijverheid en geografische aanduidingen – en auteursrechten, waaronder ook werken van letterkunde en kunst vallen. Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie in 2009 is de EU uitdrukkelijk bevoegd op het gebied van intellectuele eigendom (artikel 118 VWEU).

RECHTSGROND

Artikelen 114 en 118 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

DOELSTELLINGEN

Intellectuele-eigendomsrechten (IER) worden weliswaar geregeld in de verschillende nationale wetten, maar vallen ook onder de Europese wetgeving. In artikel 118 VWEU wordt bepaald dat in het kader van de totstandbrenging en de werking van de interne markt het Parlement en de Raad, volgens de gewone wetgevingsprocedure, de maatregelen vaststellen voor de invoering van Europees recht inzake intellectuele eigendom om een eenvormige bescherming van deze rechten in de hele Unie te bewerkstelligen, en voor de instelling van op het niveau van de Unie gecentraliseerde machtigings-, coördinatie- en controleregelingen. De wetgevingswerkzaamheden van de Europese Unie op dit gebied hebben vooral tot doel bepaalde specifieke aspecten van IER te harmoniseren door een enkel Europees stelsel in te voeren, zoals het geval is voor het Uniemerk en de Unietekening en binnen afzienbare tijd voor octrooien. Het [Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie](#) (EUIPO) is verantwoordelijk voor het beheer van het Uniemerk en de Unietekening.

RESULTATEN

- A. Harmonisatie van wetgeving
- 1. Merken, tekeningen en modellen

In de EU is het rechtskader voor handelsmerken gebaseerd op een systeem van vier niveaus voor merkregistratie, dat bestaat naast de nationale merksystemen die

zijn geharmoniseerd middels de merkenrechtlijn ([Richtlijn 2008/95/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2008 betreffende de aanpassing van het merkenrecht der lidstaten). Naast het nationale traject zijn de mogelijke trajecten voor merkbescherming in de EU het Benelux-traject, het Uniemark, dat in 1994 werd ingevoerd, en het internationale traject. [Verordening \(EU\) 2015/2424](#) van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2015 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 207/2009 van de Raad en Verordening (EG) nr. 2868/95 van de Commissie tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad inzake het Gemeenschapsmerk, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2869/95 van de Commissie inzake de aan het EUIPO te betalen taksen, is gericht op de vereenvoudiging van het nationale en Unie-merkenrecht, waardoor merkregistratie in de EU goedkoper, sneller, betrouwbaarder en voorspelbaarder wordt en daarmee de rechtszekerheid van de houders vergroot wordt.

[Richtlijn 98/71/EG](#) van 13 oktober 1998 voorziet in de harmonisering van nationale wetgeving inzake de rechtsbescherming van tekeningen en modellen. Met [Verordening \(EG\) nr. 6/2002](#) van de Raad van 12 december 2001 (als gewijzigd) is een communautair systeem voor de bescherming van tekeningen en modellen ingevoerd. [Besluit 2006/954/EG](#) van de Raad en [Verordening 1891/2006/EG](#) van de Raad, beide van 18 december 2006, koppelen het stelsel van de Unie van de tekeningen en modellen aan het stelsel van de internationale registratie van tekeningen en modellen van nijverheid van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom (WIPO).

2. Auteursrecht en naburige rechten

Met auteursrecht wordt gewaarborgd dat auteurs, componisten, artiesten, filmmakers en anderen op een vergoeding en bescherming van hun werken kunnen rekenen. Digitale technologieën hebben de manier waarop creatieve inhoud wordt geproduceerd, verspreid en verkregen, grondig veranderd.

a. Auteursrecht

[Richtlijn 2001/29/EG](#) van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij heeft, wat technologische veranderingen betreft, aanpassingen aangebracht aan de wetgeving inzake auteursrecht en naburige rechten, maar strookt niet meer met de buitengewoon snelle technologische ontwikkelingen die zich in de digitale wereld hebben voltrokken, zoals de verspreiding van en toegang tot televisie- en radioprogramma's, en het percentage van de Europese internetgebruikers (49 %) dat onlinetoegang heeft tot muziek, audiovisuele inhoud en games (schatting van Eurostat). Geharmoniseerde auteursrechtwetgeving voor consumenten, makers en bedrijven in de EU is daarom noodzakelijk.

[Richtlijn \(EU\) 2019/790](#) van 17 april 2019 inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt voorziet in naburig recht voor persuitgevers en in een eerlijke vergoeding voor auteursrechtelijk beschermd inhoud. Tot nu toe waren onlineplatforms niet wettelijk aansprakelijk voor het gebruik en het uploaden van auteursrechtelijk beschermd inhoud op hun sites. De vereisten zijn niet van toepassing op het uploaden van auteursrechtelijk beschermd inhoud voor niet-commerciële doeleinden, in online encyclopedieën zoals Wikipedia.

Krachtens [Richtlijn \(EU\) 2019/789](#) van 17 april 2019 tot vaststelling van voorschriften inzake de uitoefening van auteursrechten en naburige rechten die van toepassing zijn op bepaalde online-uitzendingen van omroeporganisaties en doorgifte van televisie- en radioprogramma's – CabSat – worden maatregelen genomen om het aantal TV-zenders en radioprogramma's dat online beschikbaar is voor Europese consumenten, te verhogen. Gebruikers verwachten steeds uitgebreidere toegang tot radio- en tv-inhoud op een plaats en tijdstip naar eigen keuze. Omroeporganisaties bieden daarom naast hun eigen uitzendingen van televisie- en radioprogramma's steeds meer onlinediensten aan als nevendienst. In de richtlijn wordt het oorsprongslidbeginsel geïntroduceerd, dat bedoeld is ter bevordering van de licentieverlening voor bepaalde diensten (zoals simulcasting en catchupdiensten) die omroeporganisaties online kunnen aanbieden. Om radioprogramma's, nieuws- of actualiteitenprogramma's op tv, alsook volledig door omroeporganisaties gefinancierde eigen producties online beschikbaar te stellen in alle EU-lidstaten zullen omroeporganisaties auteursrechten alleen in hun EU-lidstaat van vestiging (oftewel het land van oorsprong) kunnen vereffenen.

[Richtlijn 2017/1564](#) van 13 september 2017 inzake bepaalde toegestane vormen van gebruik van bepaalde werken en ander materiaal die door het auteursrecht en naburige rechten beschermd zijn ten behoeve van personen die blind zijn, visueel gehandicapt of anderszins een leeshandicap hebben, zorgt voor een vlottere toegang tot boeken en andere gedrukte materialen in geschikte vormen en vergemakkelijkt het verkeer ervan op de interne markt.

[Verordening \(EU\) 2017/1128](#) van 14 juni 2017 betreffende grensoverschrijdende portabiliteit van online-inhoudsdiensten in de interne markt heeft tot doel te verzekeren dat consumenten toegang houden tot films, sportuitzendingen, muziek, e-boeken en games die ze kopen of waarop ze zich abonneren, wanneer ze naar andere EU-lidstaten reizen.

b. De beschermingstermijn van het auteursrecht en naburige rechten

Deze rechten gelden levenslang en tot 70 jaar na de dood van de auteur/maker. Klik hier voor [Richtlijn 2006/116/EG](#) zoals gewijzigd bij Richtlijn 2011/77/EU (uitbreiding van de bescherming van de rechten van zangers die in geluidsopnamen zijn vastgelegd van 50 tot 70 jaar na vastlegging van de geluidsopname), waarin de kloof met auteurs van muziek, zoals componisten en tekstschrijvers, werd verkleind: ook voor hen geldt nu een auteursrechtbescherming tot 70 jaar na hun dood. De termijn van 70 jaar is een internationale norm geworden voor de bescherming van geluidsopnamen. Momenteel hanteren wereldwijd 64 landen een termijn van 70 jaar of langer voor de bescherming van geluidsopnamen.

c. Computerprogramma's en databanken

Op grond van [Richtlijn 91/250/EEG](#) zijn de lidstaten verplicht computerprogramma's auteursrechtelijke bescherming te bieden, als literaire werken in de zin van de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst. De richtlijn is gecodificeerd bij [Richtlijn 2009/24/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad. [Richtlijn 96/9/EG](#) voorziet in de juridische bescherming van databanken en definieert een databank als "een verzameling van werken, gegevens of andere

zelfstandige elementen, systematisch of methodisch geordend, en afzonderlijk met elektronische middelen of anderszins toegankelijk". In deze richtlijn wordt bepaald dat databanken beschermd worden door zowel het auteursrecht, in geval van een intellectuele schepping, alsook door een recht sui generis dat de investering (van geld, mankracht, inspanningen of energie) in de verkrijging, de controle of de presentatie van de inhoud beschermt.

d. Auteursrechtenorganisaties

Om door het auteursrecht en de naburige rechten beschermd materiaal en aanverwante diensten te kunnen verspreiden moet men beschikken over een licentie van de verschillende houders van dergelijke rechten. Rechthebbenden vertrouwen hun rechten toe aan een rechtenbeheersorganisatie, die deze rechten namens hen beheert. Tenzij de collectieve beheersorganisatie objectief gerechtvaardigde redenen heeft om het beheer te weigeren, is zij verplicht dergelijke rechten te beheren. Rechthebbenden zijn vrij om het beheer van hun rechten toe te vertrouwen aan onafhankelijke beheerentiteiten. Dit zijn commerciële entiteiten die verschillen van collectieve beheerorganisaties omdat zij onder meer geen eigendom zijn van of onder zeggenschap staan van rechthebbenden. Op 26 februari 2014 hebben het Europees Parlement en de Raad [Richtlijn 2014/26/EU](#) vastgesteld betreffende het collectieve beheer van auteursrechten en naburige rechten en de multiterritoriale licentieverlening van rechten inzake muziekwerken voor onlinegebruik op de interne markt, tot vastlegging van voorschriften voor collectieve beheerorganisaties teneinde strenge normen inzake bestuur, financieel beheer, transparantie en verslaglegging te waarborgen. De richtlijn heeft tot doel te verzekeren dat rechthebbenden inspraak hebben in het beheer van hun rechten en dat collectieve beheerorganisaties beter werken, door middel van EU-normen.

Lidstaten dienen ervoor te zorgen dat collectieve beheerorganisaties handelen in het belang van de rechthebbenden wier rechten zij vertegenwoordigen en dat zij geen verplichtingen opleggen die objectief beschouwd niet noodzakelijk zijn voor de bescherming van de rechten en belangen van de rechthebbenden of voor het doeltreffende beheer van deze rechten.

3. Octrooien

Een octrooi is een juridische titel die kan worden verleend voor iedere uitvinding van technische aard, mits deze nieuw is, op uitvinderswerkzaamheid berust en industrieel kan worden toegepast. Door het octrooi krijgt de eigenaar ervan het recht anderen te beletten de uitvinding in kwestie te vervaardigen, te gebruiken of te verkopen zonder dat hij toestemming heeft verleend. Octrooien moedigen bedrijven aan de noodzakelijke investeringen voor innovatie te doen en geven personen en bedrijven een impuls om middelen aan te wenden voor onderzoek en ontwikkeling. In Europa kunnen technische uitvindingen beschermd worden ofwel door nationale octrooien, verleend door de bevoegde nationale autoriteiten, ofwel door een Europees octrooi dat centraal verleend wordt door het [Europees Octrooibureau \(EOB\)](#). Dit is de uitvoerende tak van het Europees Octrooibureau met momenteel 38 verbonden staten. De EU zelf is geen lid van dit octrooibureau.

Na jarenlange discussies tussen de EU-lidstaten, hebben het Parlement en de Raad in 2012 de rechtsgrond vastgesteld voor een Europees octrooi met eenheidswerking (eenheidsoctrooi). Middels een internationale overeenkomst wordt bijgevolg een gespecialiseerde rechtspraak inzake octrooigeschillen opgezet.

Na de uitspraken van het Hof van Justitie van 5 mei 2015 waarin het pakket "eenheidsoctrooi" is bevestigd in de zaken C-146/13 en C-147/13, is de weg vrij voor een [daadwerkelijk Europees octrooi](#). De vorige regeling blijft naast het nieuwe systeem bestaan totdat het [eengemaakte octrooigerecht \(UPC\)](#) definitief is ingesteld.

Een door het EOB verleend eenheidsoctrooi biedt een eenvormige bescherming met dezelfde werking in alle deelnemende landen. Bedrijven zullen de keuze hebben om hun uitvindingen in alle EU-lidstaten met één eenheidsoctrooi te beschermen. Het zal voor bedrijven ook mogelijk worden om in een enkele rechtszaak voor het eengemaakte octrooigerecht eenheidsoctrooien te betwisten of te verdedigen. Het zal – zoals wordt voorgesteld – in Londen, München en Parijs worden gevestigd. Dit zal het systeem stroomlijnen en vertaalkosten besparen. Na het referendum van juni 2016 in het Verenigd Koninkrijk over terugtrekking uit de EU, bestaat er echter ernstige twijfel over de vraag of een land dat geen EU-lidstaat is, partij kan zijn bij de Overeenkomst betreffende een eengemaakt octrooigerecht (UPCA). Bovendien bepaalt de UPCA, in de huidige bewoording, duidelijk dat de voorrang van het Unierecht moet worden geëerbiedigd (artikel 20 UPCA) en dat de besluiten van het Europees Hof van Justitie bindend zijn voor het UPC en bijgevolg ook voor het Verenigd Koninkrijk.

4. Bedrijfsgeheimen

De praktijk van vertrouwelijke behandeling van informatie bestaat al eeuwenlang. Rechtsinstrumenten ten behoeve van de bescherming van bedrijfsgeheimen, al dan niet omschreven als onderdeel van de intellectuele-eigendomsrechten, bestaan in veel landen. Het beschermingsniveau voor vertrouwelijke informatie kan niet vergeleken worden met andere gebieden van intellectuele-eigendomsrecht zoals octrooirecht, auteursrecht of merkenrecht. De bescherming van handelsgeheimen varieert namelijk meer van land tot land dan andere gebieden van IER-wetgeving. Hetzelfde geldt voor de invalshoek die voor deze bescherming gekozen wordt. Het rechtskader is een lappendeken, maar sinds 2016 is er een EU-rechtskader, namelijk Richtlijn [\(EU\) 2016/943](#) van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van niet-openbaar gemaakte knowhow en bedrijfsinformatie (bedrijfsgeheimen) tegen het onrechtmatig verkrijgen, gebruiken en openbaar maken daarvan.

5. Bestrijding van namaak

Volgens schattingen is de invoer van namaakgoederen en door piraterij verkregen goederen in de EU goed voor een bedrag van circa 85 miljard EUR, wat neerkomt op 5% van de totale invoer. Met een bedrag van 338 miljard EUR is de handel in door piraterij verkregen goederen goed voor 2,5% van de handel wereldwijd. Dit betekent dat er aanzienlijke schade wordt toegebracht aan rechthebbenden, regeringen en economieën.

Verschillen tussen de lidstaten ten aanzien van de strafbaarstelling van namaak en piraterij maakten de doeltreffende bestrijding van deze overtredingen problematisch

en hebben ertoe geleid dat het Parlement en de Raad als eerste stap de [Richtlijn 2004/48/EG](#) betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten hebben aangenomen. Deze richtlijn heeft tot doel de bestrijding van piraterij en namaak te intensiveren door de onderlinge aanpassing van nationale wetgevingen, en zodoende een hoog, gelijkwaardig en homogeen beschermingsniveau van intellectuele eigendom in de interne markt te waarborgen. De richtlijn voorziet in civiel- en bestuursrechtelijke maatregelen, procedures en rechtsmiddelen. [Verordening \(EU\) nr. 608/2013](#) inzake de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten door de douane voorziet in procedurele regels voor douaneautoriteiten om intellectuele-eigendomsrechten te handhaven met betrekking tot goederen die onderworpen zijn aan douanetoezicht of douanecontrole.

B. De theorie van de "uitputting" van rechten

1. Definitie

Deze theorie houdt in dat de rechthebbende van een industriële of intellectuele eigendom die wordt beschermd door het recht van een lidstaat, geen beroep op dat recht kan doen om "de invoer of het in de handel brengen van producten te verhinderen die in een andere lidstaat in het verkeer zijn gebracht". De theorie kan worden toegepast op alle terreinen van de industriële eigendom.

2. Grenzen

De theorie van de uitputting van EU-rechten is niet van toepassing bij het in de handel brengen van namaakproducten of het in de handel brengen van producten buiten de Europese Economische Ruimte (artikel 6 van de Overeenkomst inzake de handelsaspecten van de intellectuele eigendom (TRIPS)). In 1999 oordeelde het Hof in de zaak *Sebago Inc. en Ancienne Maison Dubois & Fils SA tegen GBUnc SA* (C-173/98) dat lidstaten in hun nationaal recht niet mogen bepalen dat de aan een merk verbonden rechten zijn uitgeput wanneer het product waarvoor dat merk wordt gebruikt, in een derde land in de handel is gebracht.

3. Belangrijkste wetgevingsbesluiten op dit gebied

- [Richtlijn 2006/115/EG](#) van het Europees Parlement de Raad van 12 december 2006 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom;
- [Richtlijn 93/83/EEG](#) van de Raad van 27 september 1993 betreffende de satellietomroep en de doorgifte via de kabel; alsmede
- [Richtlijn 2001/84/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 betreffende het volgrecht ten behoeve van de auteur van een oorspronkelijk kunstwerk.

C. Recente jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie

In 2012 bevestigde het Hof in de zaak *SAS Institute Inc.* ([C-406/10](#)) dat overeenkomstig Richtlijn 91/250/EEG alleen de uitdrukkingwijze van een computerprogramma door het auteursrecht wordt beschermd, en dat de ideeën en beginselen waaruit de logica, de algoritmen en de programmeertalen zijn opgebouwd, niet uit hoofde van deze richtlijn worden beschermd (punt 32 van het arrest). Het Hof benadrukte dat noch de

functionaliteit van een computerprogramma noch de programmeertaal en de indeling van de gegevensbestanden die in het kader van een computerprogramma gebruikt worden om bepaalde functies daarvan te benutten, een uitdrukkingvorm van dit computerprogramma vormen in de zin van artikel 1, lid 2, van Richtlijn 91/250/EEG (punt 39).

In zijn uitspraak in zaak [C-160/15](#) GS Media BV tegen Sanoma Media Netherlands BV verklaart het Hof dat het plaatsen, op een website, van een hyperlink naar beschermde werken die zonder toestemming van de auteursrechthebbende vrij beschikbaar zijn op een andere website, geen "mededeling aan het publiek" vormt wanneer de persoon die die link plaatst geen winst oogmerk heeft en geen kennis heeft van het illegale karakter van de publicatie van deze werken.

In zijn uitspraak in de zaak [C-484/14](#) van 15 september 2016 oordeelde het Hof dat het gratis ter beschikking stellen van een wifinetwerk aan het publiek een "dienst van de informatiemaatschappij" vormt in de zin van de richtlijn, wanneer hij door de betrokken dienstverlener wordt verricht om reclame te maken voor door hem verkochte goederen of aangeboden diensten en bevestigt dat, onder bepaalde voorwaarden, een aanbieder van toegang tot een communicatienetwerk niet aansprakelijk kan worden gesteld. Auteursrechthebbenden kunnen dus geen schadevergoeding vorderen op grond van het feit dat de toegang tot het netwerk door derden is gebruikt om inbreuk te maken op hun rechten. Beveiliging van de internetverbinding door middel van een wachtwoord waarborgt een evenwicht tussen enerzijds de intellectuele-eigendomsrechten van de rechthebbenden en anderzijds de vrijheid van ondernemerschap van aanbieders van internettoegang en de vrijheid van informatie van de gebruikers van het netwerk.

ROL VAN HET EUROPEES PARLEMENT

Intellectuele eigendom levert toegevoegde waarde op voor het Europese bedrijfsleven en de Europese economie. De uniforme bescherming en handhaving ervan draagt bij aan de bevordering van innovatie en economische groei. Het Parlement spant zich daarom in om het recht inzake intellectuele eigendom te harmoniseren door de invoering van een enkel Europees stelsel naast de nationale stelsels, zoals het geval is voor het Uniemerken en de Unietekening en het Europese eenheidsoctrooi.

Het Parlement heeft in verschillende resoluties inzake intellectuele eigendom – met name ten aanzien van de rechtsbescherming van respectievelijk databanken en biotechnologische uitvindingen en die over auteursrechten – gepleit voor de geleidelijke harmonisatie van intellectuele-eigendomsrechten. Overigens heeft het Parlement zich verzet tegen het octrooieren van delen van het menselijk lichaam. Op 27 februari 2014 heeft het Europees Parlement een initiatiefverslag over heffingen voor kopiëren voor privégebruik aangenomen, aangezien het kopiëren voor privégebruik van groot economisch belang is geworden als gevolg van de technologische vooruitgang. Het Parlement heeft eveneens een zeer actieve rol gespeeld bij het ontwerp van een WIPO-verdrag [inzake uitzonderingen op het auteursrecht voor visueel gehandicapten](#) (het "Verdrag van Marrakesh").

Ter voorbereiding op de algemene herziening van de EU-regelgeving inzake auteursrecht heeft het Parlement in september 2018 een verslag aangenomen met

daarin een aantal belangrijke aanbevelingen over alle kwesties die momenteel spelen. Al meer dan twee jaar is er een verhit publiek debat gaande over artikel 11 en artikel 13 van de ontwerprichtlijn inzake auteursrecht in de digitale eengemaakte markt. Dit debat werd aangewakkerd door een stemming in het Parlement, waarbij steun werd uitgedrukt voor de inspanningen om een nieuw recht te creëren voor media-uitgevers om geld te verdienen aan inhoud op bepaalde grote nieuwsplatforms, alsook een nieuw recht om het opsporen van schendingen van het auteursrecht op internet te vergemakkelijken. De creatieve sector juicht deze voorstellen toe, terwijl technologiebedrijven ze afkraken. Eens te meer zette de stemming in het EP zowel de toon voor de onderhandelingen met de Raad als voor de definitieve aanneming van de richtlijn op 17 april 2019.

Udo Bux
05/2019

